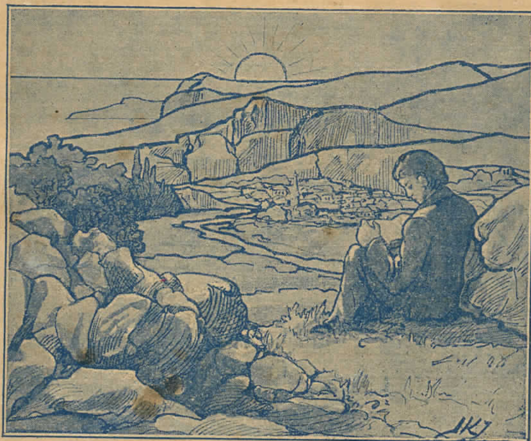
○ Br. 1. ○

Knjižnica „Dobre Štampe“

Izdaju: OO. Kapucini na Rijeci.

1910

Rijeka, Tiskarski umjet. zavod „Miriam“.

Ne spavajmo!

Jedna od najvećih, najpogibeljnijih rana i bolesti na Hrvatima katolicima jest: **bolest sna!**

Dok su se katolici čitava skoro svijeta već davno svrstali u bojne redove, dok su na prvi poziv, na prvi izazov neprijatelja skočili na noge, da obrane svoje vjerske svetinje, dok katolici njemački već beru plodove svoga rada i truda i dok belgijski katolici već četvrt vijeka pokazuju čitavome svijetu, što može da učini prava katolička svijest za dobrobit svoje rodne grudi — dotle Hrvati katolici još tvrdi san snivaju.

Bolest spavanja, bolest sna!

Teška je i ubitačna ova bolest! Na nju nas upozoruje sv. Evangjelje. Na više mjesta nas podsjeća na kobne posljedice ove teške bolesti, koja je zarazila većinu Hrvata-katolika.

Tako je bilo i u Isusovo doba. U više priča nas božanski Otkupitelj upozoruje na ljude, koji **spavaju.** Lude su djevice zakasnile na gozbu, jer su **spavale.**

Neki je čovjek posijao na svome polju dobro sjeme, ali dok je **spavao,** neprijatelj je čovjek posijao kukolj: — „Nesretniče — dovikuje mu Gospodar — kako to nijesi zapriječio?“ Jer si se bio pustio ugodnome **snu** u zagrljaj.

A nijesu li i apoštoli n Getsemani **spavali,** dok je Isusa krvavi znoj oblijevao?

Eto dakle naše velike bolesti! Eto naše rane!

A lijek, a melem tome zlu?

Za sve katolike čitava svijeta bila je, jest i bit će **štampa.**

KNJIZNICA „DOBRE STAMPE“.

— Broj 1. —

Veritas salvabit vos!
— Istina će vas spasti!
(Sv. Evangjelje).

Jesu li katolici natražnjaci i mračnjaci?

Napisao

DE DRAGO.

Pojedini broj stoji 10 filira.

RIJEKA.
TISKARSKI UMJETNIČKI ZAVOD „MIRIAM“
1910.

Uvod.

Zaručnica Kristova, katolička Crkva, u svemu je nalik svome Božanskom Zaručniku. Isus se rodio u posve neznatnom *Betlehemu,* u priprostoj špilji; živio je do svoje tridesete godine u najvećoj zabiti i zaboravi gradića *Nazareta.* Nastupiv svoj javni život propovijedao je nauku novu, nauku Božansku i potvrgjivao je tu nauku nevigjenim čudesima svake ruke. Do svoje gorke muke *„prošao je zemljom čineći dobro“.* Nadošla je doba muke, *križni put* i *Golgota.* Iza gorke muke uskrsnuo je, kako reče, uzagje na nebo pun slave, ovaj Božanski Pobjeditelj svijeta, gospodar svemira, Pobjeditelj smrti i osnova svoju Crkvu, kojoj obeća *„da je ne će niti paklena vrata nadvladati“.*

I naša sveta majka Crkva proživljuje život svoga Utemeljitelja i mi sinovi te Crkve, mi katolici moramo ići istim putem, želimo li putem Istine doći vječnoj sreći. I Crkva imala je svoj Betlehem, imala je svoj Nazaret, kad bijaše neznatna, nepoznata, prezirana od svijeta. Ona proživljuje već 2000 godina križni put i Golgotu primajući za svoja dobročinstva progone, muke i neprestane navale. Iz svih do-

sadanjih navala i progona izišla je ova cijelom svijetu velebna i začugjenja vrijedna Zaručnica Kristova kao pobjednica — *ubijali su djecu njezinu, a ona se množila, uništivali i pobijali su nauku njezinu, a ta je nauka eto osvojila svijet.*

Divna li je naša dobra Majka Crkva! Velik li je Bog u djelima svojim i vjeran li je u obećanjima i nagradama!

I danas navaljuju na ovu čvrstu nepredobivu Pećinu, sazdanu na živom kamenu vidljivoj glavi Crkve — sv. Ocu Papi i to navaljuju regbi žešće no ikada prije.

I u našem hrvatskom narodu pojavili su se već od davna „sinovi tmine“, t. zv. slobodni mislioci, naprednjaci, pokretaši, socijaldemokrati i t. d., kojima je namjera, što više *zaglupiti* dobri naš puk, *oteti mu vjeru otaca njegovih,* da ga mogu onda lakše isisati i materijalno i moralno. Rado bi ti „nadri ljudi“, koji dolaze puku u janjećoj koži, propovijedajući tobože slobodu, *iz našega puka učiniti sluge i robove židovsko-framazunskih crnih društava.* Hoće *u svojoj štampi,* da utrnu po našim krajevima svjetlo vjere, da onda *u tmini i mraku* nalik sovama uz podsmjeh do kraja zaglupe i otupe naš dobri katolički hrvatski puk.

Katolički hrvatski narode! Protivnici tvoje vjere i tvoje domovine pokazuju sve više rogove. Oni siplju otrov u svojim novinama i knjigama. Evo ti, katolički narode, kao ustuk

proti napadajima naših protivnika i polukatolika ova knjižica, za kojom će slijediti i druge knjižice. Neustrašivo treba da pokažeš zube napuhanim fićfirićskim bezvjercima i polukatolicima, tà sjeti se, da si sljedbenik one Vjere, koja je kroz 2000 godina ljute borbe pobjegjivala tminu i neznanje i gjavolske napadaje. Ponosan budi sa svojom vjerom! Pomozi ovo plemenito poduzeće, pokaži i raširi što možeš više ovu knjižicu, kao i sve knjižice „Dobre Štampe“, učinit ćeš tim činom djelo Bogu ugodno tebi i drugima i cijeloj našoj lijepoj domovini na korist.

Trojedini Bog blagoslovio Tebe, dragi narode, čuvao On Vjeru Tvoju i taknuo srca naših i neupućenih i zlobnih protivnika!

De Drago.

Pripomena. — *„Knjižnica Dobre Štampe“* izdavat će za sada svaki drugi mjesec po jednu savremenu knjižicu. Obragjivat će sva moguća po vjeru i ćudoregje važna pitanja i to jezikom razumljivim i po mogućnosti što jasnijim. Svaki broj stoji 10 filira. Tko naruči više primjeraka dobije znatan popust. Osobito molimo vč. gg. župnike i prijatelje dobre štampe, da što više djelotvorne ljubavi pokažu prema ovoj „Knjižnici“.

Pretplatu prima: *Kuća „Dobre Štampe“ (OO. Kapucini) Rijeka.*

Jesu li katolici „natražnjaci" i „mračnjaci"?

Jer Bog je svjetlo i u Njemu nema tmini ni traga! — I. Iv. 1, 5.

Vidio si čestoput njivu posijanu bjelicom pšenicom. Bog dao, pa pšenica sazrela. Lijepo li je pogledati takvu njivu, kad se žuto klasje talasa pri zapadu sunca! U njivi posijao marljivi težak čistu pšenicu, a eto sa pšenicom uzraslo ponešto i *kukolja* i ostalih *travurina.* Pa i ono pšenice nije sve kako treba! Nekoje se klasje *uzdiglo visoko,* vjetrić kad puhne maše ga i amo i tamo, a nekoje opet klasje *pognuto je* k zemlji — znak je to: *puno je bijelog zrnja,* dočim u onom prvom: *„nema baš ni zrna"!*

Tako ti je, dragi čitatelju, i u svijetu! Sva naša zemlja nalik je takvoj njivi. U njoj ima i kukolja i beskorisnih travurina, ima u njoj i klasja punog, a i praznog. Kukolj se odmah opazi i lako ga je razlikovati od pšenice, a kad seljak požanje klasje, uz puno zrnja klasje prisloni se i ono prazno. Ovo prazno klasje upotrijebit će on za slamu, a iz punog će izvaditi zrnje i upotrijebiti sebi za

hranu. Pogodit ćeš, što ja mislim pod kukoljem, što pod punim klasjem, a što opet pod praznim. Svakome je poznato, da

mi katolici imademo mnogo protivnika,

jedni su *inovjerci, nekatolici,* a drugi su — to ti je ono prazno klasje — t. zv. *imenom katolici,* koji se uzdižu nad drugima kao „prosvjetljeniji", „pametniji", „napredniji" i t. d. Svi ovi protivnici katolikâ *složni su* u navali na naše vjerske svetinje i zovu nas raznim imenima. Od svih naših protivnika *najljući su baš oni naši nazovi-katolici,* kojima je mrsko istupiti posve iz krila naše katoličke crkve, jer i oni hoće neće moraju priznati, da je *katolička vjera najodličnija od svih vjera.* Zato oni upotrebljuju ime katoličko, da *zavaraju prosti puk,* da tobož nijesu proti vjeri, da su i oni kršćani i t. d. Imaju naši protivnici mnogo načinâ i oružjâ, kojima *misle,* da će srušiti katoličku vjeru. *Stvarnoga* ništa ne mogu donijeti proti nama, već onda *izmišljaju* koješta, zovu nas *raznim porugljivim imenima* — služe se riječ u jednu praznim riječima ili *frazama krilaticama,* ili po domaću: *lažima.* Na žalost mnogi ne uvide odmah tih raznovrsnih laži, jer su naši protivnici lukavi, pa oni laž obaviju debelom koprenom. Tako je i napasnik zaveo naše praroditelje, kad im reče: *„Ne ćete nipošto umrijeti"* (Gen. 3, 4.), pa im je tu *laž* obavio koprenom t. j. *laskajući* našim praroditeljima; htio je tobože „dokazati" svoju

laž, i nadodao je: „Znade naime Bog, *da će se otvoriti oči vaše, kad okusite od ovoga ploda i da ćete biti nalik na bogove, znajući dobro i zlo*". (Ondje 3. 5.) Zaista paklena lukavost, gjavolska mreža.

Ovim načinom *laži* i *klevetâ* služe se i protivnici katoličke vjere. Oni dobro znadu, da nemaju pravo, ali znadu i onu poslovicu: „Ništa nije tako budalasto, a da se ne će naći ljudi, koji će povjerovati". Drže se i one riječi najljućeg protivnika naše vjere *Voltaire*-a (čit. Voltera):

Lažite, lažite, prijatelji: netko će ipak vjerovati!

Da se naši protivnici pokažu ipak „pametni", oni se nazivlju bučnim imenima, da svakome odmah upanu u oči, prema onoj: „*Prazne* tikve drže se nad vodom". Oni se rado pozivlju *na znanost, umjetnost i razne izume*. Najradije dobacuju katolicima onako „iz neba, pa u rebra",

da su katolici natražnjaci i mračnjaci.

Drže nas katolike kao inferiornu (t. j. manje vrijednu) „pasminu" ljudi; zovu nas nesposobnima za napredak znanosti i raznih umijeća; zovu nas dapače protivnicima napretka i prosvjete i tko bi sve te „mudrolije" tih „mudrih" lija izbrojio! Nas zovu eto zato mračnjacima, natražnjacima, a sebe „prosvjetiteljima" i „naprednjacima".

Da se dobro razumijemo! *Mi katolici rado priznajemo i ponosni smo, da smo natražnjacì, jer idemo* ***natrag*** *sve do Krista, jer naši članci vjere (dogme) potječu izravno od Onoga, koji je je svjetlo svijeta i jer ćemo mi, vjerujući živo sve, što nam je Spasitelj svijeta objavio i što naš uči vjerovati naša majka Crkva, i živući po tome, — vratiti se opet* ***natrag*** *k Onomu, koji nas je stvorio, našem Ocu nebeskom.* A našima protivnicima t. zv. „*slobodnim*" *misliocima*, koji ne priznavajući nikakovih zakona mišljenja, „misle", da smiju „slobodno" misliti, da je 2×2 = 5, da je kružnica četverouglasta i da je četverokut okrugao, — *vrlo rado priznajemo, da su naprednjaci* i ne zavidimo im ništa, *jer oni idu sve* ***naprijed, naprijed*** *dalje od Krista, jer oni idući sve* ***naprijed*** *i* ***naprijed,*** *sve se više cijepaju, jer oni idući sve naprijed, s ponosom tvrde, e su se razvili od majmuna-životinje, a ne kao mi što tvrdimo, da smo stvoreni od Boga, na sliku i priliku Njegovu.*

I to ćemo priznati, da su neki naši protivnici donekle „*napredniji*" u gospodarstvenom pogledu, da imadu većeg bogatstva, da znadu više profita (koristi) izvući nego li mi iz svojih gospodarskih poduzeća, premda ima i naših katolika jako bogatih ljudi i dobrih gospodara. Ali šta iz toga slijedi? Naši protivnici zaključuju iz toga ovo:

dakle katolička vjera nije praktična za život,

kud i kamo su praktičnije, uporabljivije druge vjere kao n. pr. „pravoslavna“, židovska, turska i t. d. Smiješan zaključak! Zar smo *zato* mi katolici *„natražnjaci“* i jeli katolička vjera *zato* protivna gospodarstvenom napretku? Sačuvaj Bože! Tko je vidio, da se mjeri vrijednost koje vjere po srebrnim žlicama i zlatnom prstenju? Tko mjeri vjere po broju teških Wertheimbovih kasâ i prosugjuje pristaše pojedinih vjera po dobitku ili profitu, što ga primaju? To čine „slobodni“ mislioci, slobodni zidari, ali zdrava pamet nikada. *Katolička vjera* nije i ne može biti kriva slabijem gospodarskom položaju, a po gotovo nije ona *protivnica* gospodarskog napretka. Krist nije ustanovio sv. Crkvu, da svojim članovima što više milijuna u kase strpa, nego je katolička vjera zato osnovana, da uči svoje članove, kako će si pribavljati blago *„koje moljac ne izjeda“*, kako će ga dovesti k sretnoj vječnosti. *Vjera* dakle nije mjerilo nazadka gospodarskog i slabijeg materijalnog stanja, nego je nešto *posve drugo* krivo, ako smo mi siromašniji, nego li inovjerci. Katolici su na mnogo mjesta slabije gospodarski stali,

jer su im protivnici „oteli“ mnoga imanja.

Upravo *zato* i samo zato su bosansko-hercegovački n. pr. katolici osiromašili, *jer su im Turci jednostavno oduzeli sva imanja i posjede.* Upravo *zato* su oširomašili katolici francuski, jer su im framazuni ugrabili i prisvojili

sve, što su imali i protjerali njihove redovnike i redovnice. To se zove *kulturni boj*, boj za „prosvjetu“ tobože t. j. takovu prosvjetu gdje smiješ robiti i paliti, krasti i otimati *sve* i to samo katolicima i katoličkoj Crkvi. To otimanje crkvenih dobara zove se još i *„sekularizacija“*. Radi te *sekularizacije* izgubila je katolička Crkva u Njemačkoj oko *jednu milijardu* (1,000,000.000). Nek se ta svota unovči po 3%₀ iznosi godišnje 30 milijuna. Lako je ugrabiti katoličkoj crkvi sve što ima, pa onda vikati na sav glas, da ona nije praktična za život i da je protivnica gospodarstvenom napretku. *„Prazna puška ne puca“*, kaže poslovica; lako se je junačiti proti čovjeku sapetom u teške okove.

Nije dakle *vjera* kriva, što tko nije bogat, nego *neprijatelji pravednosti i slobode, neprijatelji vjere.* Gdje su katolici slobodni i te kako su oni prijatelji gospodarstvenog napretka! U kojoj se državi poštuje katolička vjera i ne meću joj se zapreke ona i te kako napreduje takva država u gospodarskom pogledu. Na

katoličkoj Belgiji vidimo najbolje, kako katolicizam nije protivan gospodarstvenom napretku.

Belgiju zovemo zato katoličkom zemljom, jer u njoj obitava 7 milijuna katolika, dočim protestanata ima 15.000, a židova 3000. Evo što nam o katoličkoj Belgiji piše nepristran čo-

vjek, engleski generalni konzul u Belgiji, Hertslet:

„Belgija se računa megju velike industrijalne države i u obrtnom pogledu ne zaostaje niti iz daleka za Engleskom, Njemačkom i Franceskom. Uz veliki obrt uzdržao se i mali obrt. Veleposjed nije kô u Engleskoj u rukama plemstva, veliki gradovi nisu tako mnogobrojni i prenapučeni kao u nekojim pruskim pokrajinama. Broj siromakâ i nezaposlenih jako je malen, a da bi mogao biti pogibeljan društvu, kao u Engleskoj, gdje se godišnje, osim privatnih milodara, izdaje za uzdržavanje sirotinje preko $11^1/_2$ milijuna funti šterlinga.... Niti u jednoj drugoj državi nisu porezi i tereti manji (nego u Belgiji)". (Isp. Historisch-politische Blätter, 134 (1904) 575-576). Grad *Anvers* u Belgiji natkrilio je u najzadnje vrijeme i najveći njemački trgovački grad *Hamburg*.

Dakle, kako se iz svega vidi *katolička* je Belgija upravo cvatuća industrijalna zemlja. Pokušali su protivnici ovo blagostanje Belgije pripisati slobodoumnim (liberalnim) političarima, ali na žalost uzalud! Slobodoumna vlada pala je u Belgiji god. 1884., a baš iza 1884. kad su katolici preuzeli vladu počela je Belgija po malo u vis rasti na gospodarskom polju.

Mi ne htjedosmo ovim primjerima materijalnog blagostanja dokazati da je istina jedino u katoličkoj vjeri, mi zato imamo druge dokaze; nego htjedosmo samo oprovrgnuti onu praznu riječ, da je katolicizam bio dobar za srednji vijek, a da ne vrijedi ništa za moderni naš svijet industrije i tehnike. Tako isto nije „pravoslavni", muhamedanac ili židov *zato*

bogatiji i okretniji jer je *vjere* „pravoslavne", muhamedanske ili židovske, nego iz drugih posve razloga.

Ali naši protivnici nisu još zadovoljni! Oni se, kako spomenusmo u početku, rado nazivaju sjajnim i velikim imenima kao „slobodni" mislioci, naprednjaci, pravi prosvjetitelji naroda, a

nas katolike zovu mračnjacima,

neprijateljima prosvjete (kulture), protivnicima napretka i razvoja ljudskog uma, što se tiče *umjetnosti, znanosti* i *izumâ.* Zovu nas crnom četom, kržljavcima i t. d., i t. d. Ne trebamo se preplašiti od tih „uhodrapateljnih" nadimaka — ***riječi*** su to samo i to *posve prazne* ***bez dokazâ*** *riječi.* Mi se ne bismo ni osvrtali na te isprazne fraze i laži, jer znamo da i oni sami, koji nas krste onakvim „crnim" imenima *ne vjeruju u njihovu istinitost.* Oni se drže one riječi Volter-ove, koju smo već čuli: „Lažite, lažite, prijatelji; *netko će ipak povjerovati".* Mi ćemo se osvrnuti na te „napadaje" upravo radi toga, *jer nema danas gluposti, a da je ne će makar tkogod prigrliti,* niti ima laži, a da joj ne će bar tkogod povjerovati. A osvrnut ćemo se *ne ispraznim riječima,* mi ćemo oprovrgnuti te laži *golim činjenicama,* koje svaki pametan i pošten čovjek kao činjenice priznaje i drži.

Naši protivnici kažu, da smo mi katolici mračnjaci, jer

I.

da se katolička vjera protivi umjetnosti i njezinom slobodnom razvoju.

T. j. oni misle reći: biti gorljiv i revan katolik i ujedno biti umjetnik ne ide, jer katolička vjera ne dopušta one za umjetnost tako nužne „slobode" prikazivanja, shvaćanja i razvijanja.

Da se razumijemo! Umjetnosti ima više: slikarstvo, graditeljstvo, kiparstvo, pjesništvo, glazba i t. d. Biti dakle revan pravi sin katoličke crkve i dobar umjetnik t. j. slikar, graditelj i t. d. nije moguće. A zašto? Jer katolička vjera sa svojim strogim propisima priječi slobodu umjetničkog shvaćanja, prikazivanja i razvoja. Kako vidimo na oko je to zamamljiv „razlog"; nalik je na klas pšenice. Da vidimo ima li u njemu koje zrno ili je prazan.

Netko sjeo u automobil ili uzjašio na dvokolicu, pa svom silom juri preko gradskih ulica i trgova, preko brda i dolova, ni ne pazeći hoće li pogaziti koga, hoće li mu se automobil ili dvokolica skršiti na pećini, hoće li izgubiti glavu u ponoru i t. d. Ljudi dovikuju takvom čovjeku: „Hej, polakše, pogazit ćeš koga, ubit ćeš se!" i t. d. a on dalje juri i samo govori: „Šta je vas briga, ja sam *slobodan,* ja radim *što ja hoću,* pa bilo šta bilo!" Šta bi mi rekli o takvom čovjeku? Da mu nisu kotači u glavi na mjestu kô pametnu čovjeku, da je pogibeljan ljudskom društvu,

da je nužno sve učiniti, da takav čudak bude neškodljiv. — Takvi su čudaci baš i oni, koji kažu, da se smije opjevati, naslikati, sagraditi i t. d. sve — radi „potpune slobode", pa bilo to ne znam kako ružno, gadno, nedostojno i pogibeljno za ljudsko društvo, pa makar se radi takih „umotvorina" (pjesamâ, romanâ, slikâ, kipovâ i t. d.) ubilo, otrovalo, sablaznilo ne znam koliko ljudi — jer umjetnik je „potpuno slobodan". Pametan će čovjek kazati, takav je čovjek „potpuno *rob* svojih strasti", takav je čovjek „potpuno lud" i posve pogibeljan duši i tijelu ljudskom. Ako je dakle katolička vjera proti takvoj „slobodi" — ludosti, onda ona čini samo svoju dužnost, kad takovu „umjetnost" uništuje, zabranjuje i osugjuje. Ali

pravoj umjetnosti katolička vjera ne samo nije protivna,

nego ju je ona sačuvala od propasti i sve je učinila, da umjetnosti cvatu i napreduju i usavršuju se. Sva izobrazba i prosvjeta do 16. vijeka bila je *isključivo* u rukama katoličkih muževa. U 8. i 9. vijeku buknuo je kipoborski rat: htjeli su naime krivovjerci (u ono doba „slobodni" mislioci) uništiti sve *slike i kipove.* Proti ovom vandalizmu (divljaštvu) ustadoše *pape* Grgur II. (715.—731.), Grgur III. (731. do 741.) i Hadrijan I. (772.—795.).

Kad bi katolička vjera bila protivna umjetnosti i njezinom zdravom razvoju, onda mi

danas ne bi imali toliko krasnih crkava (u Rimu n. pr. pa u našem Djakovu i t. d. i t. d.), ne bi se nigdje čulo skladno crkveno pjevanje i t. d.

Na koncu konaca u kojem članku vjere katolička Crkva veli što protiv umjetnosti i njenom razvoju. Proti putenoj razuzdanosti bila je vazda i bit će jer to nije *umjetnost,* kojoj je zadaća oplemenjivati ljude, već je to *prostota i ljuti otrov* u zlatnoj posudi. A proti takvoj umjetnosti mora biti svaki čovjek, pa bio on katolik ili ne katolik, komu je stalo do poštenja, časti i ljudskog dostojanstva.

Kad bi htjeli izbrojiti sva imena velikih katoličkih umjetnika morali bi izpisati barem 10 debelih knjiga, a svatko će poznavati već nekoliko takovih pravih umjetnika ako ne osobno, a ono u njihovim djelima.

Važniji je, kažu naši protivnici, onaj prigovor gdje nas katolike zovu mračnjacima, jer se

II.

katolička vjera protivi „znanosti“ i slobodi znanosti.

Što je znanost znademo svi! Znanost se postizava počevši u pučkoj školi, u gimnaziji, na sveučilištima i t. d. u životu. Znanosti ima više: računstvo (matematika), mudroslovlje (filozofija), nauka o silama (fizika), liječništvo (medicina), nauka o lučbi (kemija), nauka o Bogu i vjeri (teologija), zvjezdoznanstvo (astro-

nomija), nauka o zemlji (geologija) i t. d. i t. d. nije moguće izbrojiti sva područja znanosti.

Naši protivnici kad kažu, da smo mi mračnjaci što se znanosti tiče i da je naša vjera protivna znanosti i njenom razvoju, misle ovo reći: „današnje *znanosti* osobito *prirodne znanosti tako su oprečne vjeri* u jednog Boga i u druge vjerske istine, kao što je oprečno vatra i voda. Zato *biti gorljiv katolik* može samo onaj, koji ili *ništa ne zna,* ili *ne će da šta znade o znanosti,* zato, vele oni, i vidimo, da *nijedan veliki učenjak nije bio gorljiv i revan katolik.* Danas vjeruju *samo djeca i babe, prosti ljudi i koji ništa ne znadu,* a jedan *prosvijetljen* čovjek „već je davno obračunao s Bogom“. Ili kako reče bezvjerski filozof *Schopenhauer*: „Zvjezdoznanstvo je tako raširilo svijet, da u njemu nema više Bogu mjesta“.

Te ***riječi*** zvuče kao one napasnika: „bit ćete bogovi, znajući sve dobro i zlo“. Nalik su klasu, što se visoko uzdigao. Da vidimo ima li i u njemu *makar jedno zrno pšenice — istine.* Lako naime nešto ustvrditi n. pr. $2 \times 2 = 5$, ali je dokazati teško ili nemoguće. A do dana današnjega *ne donesoše* protivnici vjere *niti u jednom jeziku svijeta dokazâ,*

da se znanost i vjera ne može složiti.

Tko tako nešto kaže i ustvrdi, znak je, da nema *niti pojma* što je *vjera,* a kamo li, *da je i okusio,* što je to *znanost.* Tko samo malko misli, znade, da se vjera i znanost ne mogu

sudarati, jer vjera pripada *nadnaravnom području,* dočim ljudsko znanje — znanost pripada području *naravnom.* Vrhunaravno dakle (vjera) i naravno (znanost) ne mogu se već iz toga sudariti, kao što se ne može sukobiti sjeverni stožer zemlje sa južnim, ili zviježgje „veliki medved“ na nebu sa jednim medvedom na zemlji i sl. To zna i svako dijete, koje je učilo katekizam, samo t. zv. slobodni mislioci (liberalci), naprednjaci toga ne će da znadu; ali zato istina *nisu ni učili katekizma.*

Mi znademo, da je priroda u svim svojim područjima *vidljiva objava* Božja, a vjera je vrhunaravna, *nevidljiva objava* Božja. Dakle vjera i priroda imaju *isto* prapočelo i ne mogu se zato kositi. Zato mi ne samo, da nismo protivnici znanosti, osobito prirodnih znanosti, nego veselimo se i radujemo i naši učenjaci rade sve moguće, da se ove znanosti razviju i što dublje prodru. Mi upravo iz prirode — djela ruku Božjih — i ostalih znanosti vadimo dokaze za opstojnost (eksistenciju) Boga i njegove objave.

Megjutim čemu, da na dugo i široko *raspravljamo* o tome, kako se vjera i znanost divno slažu i potpomažu. Mi ćemo donijeti *činjenice,* koje jasno govore, da su toliki veliki umovi, učenjaci svih vjekova bili neustrašivi i revni sinovi katoličke Crkve. I ovo osobito naglasujemo: Ovi su veliki umovi i učenjaci vjerovali u Boga i živjeli po propisima katoličke vjere

upravo „radi“ svoje znanosti, t. j. jer su bili ljudi „pametni“ i „učeni“.

To nam dokazuje najbolje, kako je smiješno i ludo kazati: da se katolička vjera *boji* znanosti, da je znanost protivna vjeri i da pravi učenjak, muž znanosti, ne može biti revni i pobožni katolik; prema tome, da smo svi katolici natražnjaci, mračnjaci i duševni kržljavci i da je katolička vjera samo za neuke, neprosvijetljene. „*Polovično* znanje odvodi od Boga, ali *istinita i prava znanost* vodi k Bogu“ — rekao je davno glasoviti Bako Verulamski. Veliki učenjak *Pasteur,* koji je svakome poznat kao prvi i najveći bakterijolog, u čije zavode moraju i oni ići, koji kažu da su katolici mračnjaci, ako se žele izliječiti od ujeda bijesnog psa, rekao je: „Upravo *zato jer sam promišljao i učio vjerujem* kao jedan Bretonjac[1]), a da sam *još više promišljao i učio, vjerovao bi* kao jedna Bretonjka“. Louis Pasteur bio je gorljivi i revni katolik i učenjak prvog reda.

Pogledajmo malko muževe znanosti i to baš 19. vijeka; na ovaj se vijek naime protivnici katoličke vjere najviše pozivlju, kao na „vijek kulture i prosvjete, na vijek bezvjerstva“. Od svih najvećih učenjaka 19. vijeka navesti ćemo samo najglasovitija nekoja imena. Povijest je pokazala, da je baš u vijeku najvećeg

[1]) Bretagne (Bretanj) je pokrajina u Franceskoj, gdje je narod jako pobožan i odan katoličkoj vjeri.

napretka znanosti ništa manje nego *160 (sto i šesdeset) najglasovitijih učenjaka* vjerovalo u Boga i da je od njih najveći dio živjelo uzornim i pobožnim životom, kakav dolikuje jednom katoliku. Vjernih učenjaka broj prema broju bezvjernih odnosi se kao 90 : 10. Da su ti učenjaci bili zaista vjernici nije to samo slutnja, to je *povjesnički dokazana činjenica,* o kojoj se može svatko uvjeriti, tko zna čitati i tko ima volju i ljubav za istinu. Evo nekoliko imena najvećih učenjaka 19. vijeka iz popručja svih prirodnih znanosti, da se vidi u kako se „tamnom" društvu nalazimo mi katolici.

Počet ćemo sa jednim učenjakom, o kojemu veli bezvjerac Tyndall: „Umnijeg čovjeka nema u našem vijeku". To je *liječnik* u Heilbronnu *Robert Mayer,* obretnik zakona *o uzdržanju sile.* Revni katolik umro je s ovim riječima na ustima: „Blaženi su, koji u Gospodinu umiru". Uz njega stoje Englezi *Joule* († 1889.) i *William Thomson* (Lord Kelvin) rogj. 1824. umro 1907.

Iz ***zvjezdoznanstva:*** *svećenik* teatinskog reda *Piazzi,* obretnik planeta „Ceres" († 1826.), *isusovac Sechi* (1878.), priznat zvjezdoznanac prvog reda, obretnik planeta „Neptun", *Leverrier* († 1877.), William *Herschel* († 1822.) i njegov sin F. W. *Herschel* (1871.), *Heis* († 1877.), *Bessel* (1846.), *Josip Perry,* isusovac, po nalogu engleske vlade poduzeo mnoga znanstvena putovanja († 1889.), grof Barnaba *Oriani,* kat.

svećenik, direktor zvjezdarnice u Milanu († 1832.), *svećenik Reslhuber* (benediktinac) umro 1875. i t. d. i t. d.

Iz ***nauke o elektrici:*** *Ampère* († 1856), *Volta* († 1827.); po ovoj dvojici mjerimo mi jakost struje, električne jedinice volt i amper. Englez *Faraday* († 1867), *Maxwell* († 1879.), po njegovoj nauci o električnim valovima izumili su bežični brzojav, i t. d. i t. d.

Iz ***nauke o svijetlu*** (optika) znade svaki gimnazijalac pričati o *Fresnel-u* († 1827.), *Fraunhofer-u* upravo epohalnom obretniku († 1826.), *Fizeau-u* († 1896.) i t. d. i t. d.

Iz ***nauke o lučbi*** (kemija) poznata su imena: *Chevreul* († 1889.), *Davy* († 1829.), ministar poljodjeljstva u Franceskoj *Dumas* († 1884.), *Liebig* († 1873.), *Schönbein* († 1868.), *Saint-Claire Deville* († 1881.), komu se zahvaljuje industrija *aluminija* i t. d. i t. d.

Iz ***nauke o zemlji*** (geologija): *Lapparent,* profesor na katoličkom zavodu u Parizu, *Schafhäutl* († 1890.), *Heer* († 1883.), *Lossen* († 1893.), *Waagen* († 1900.) i t. d. i t. d.

Iz ***fiziologije*** (nauka o živućim bićima): *Müller* († 1858.), *Schwann* († 1882.) osnivač nauke o stanicama, *Wagner* († 1864.), *Volkmann* († 1877.), *Bischoff* († 1882.) i t. d. Tko ne pozna ime glasovitog fiziologa *Pasteur-a,* komu bolesno čovječanstvo toliko hvale duguje?

Iz ***liječništva*** (medicina): *Hyrtl* († 1894.),

svjetskog glasa, ranarnik *Nussbaum* († 1870. sa riječima: Hvaljen Isus!). i t. d. i t. d.

Iz ***računstva*** (matematike) imenujemo: *Buoncampagni* († 1894.), *Cauchy*[1] († 1857.), Friedrich *Gauss* († 1855.), J. F. *Baff* († 1825.), *Weierstrass* († 1897.), *Puiseux* († 1883.), *Hermite* († 1901.), *Gilbert* († 1892.) i t. d. i t. d.

To je samo nekoliko imena od vjernih učenjaka 19. vijeka. Ako bi se htjelo *sve* njih

[1]) Ne možemo, a da ne donesemo vrlo značajne riječi ovog velikog matematičara i ujedno gorljivog i praktičnog katolika: „Ja sam *kršćanin*, t. j. ja vjerujem u Božanstvo Isusa Krista kao Tycho Brache, Kopernik, Descartes, Newton, Fermat, Leibniz, Pascal, Grimaldi, Euler, Guldin, Bošković, Gerdil, sa svim velikim zvjezdoznancima, sa svim velikim matematičarima minulih vjekova. Ja sam takogjer *katolik* sa većinom njih, i ako me se pita za razloge, ja ću ih vrlo rado iznijeti. Onda će se uvidjeti, da je moje osvjedočenje (vjersko) ne plod baštinjenih predsuda, nego dubokog istraživanja. Ja sam *iskreni katolik*, kakvi su bili Corneille, Racine, La Bruyère, Bourdaloue, Fenelon; kakvi su bili i jesu još ogromni broj najizvrsnijih muževa našeg vremena, baš izmegju onih, koji su na diku eksaktne znanosti, filozofije i književnosti i koji su ures naših akademija. Ja dijelim duboko osvjedočenje, što su ga na svjetlo dana iznijeli riječju, djelom i spisima toliki učenjaci prvoga reda, kao Ruffini, Hauy, Laënnec, Ampère, Pelletier, Freycinet, Coriolis; i ako ne imenujem živućih, da štedim njihovu čednost, to smijem barem reći, svu plemenštinu, svu velikodušnost kršćanske vjere našao sam kod svojih svijetlih prijatelja: stvoritelja kristalografije (Hauy), izumiteljâ kinina i stetoskopa (Pelletier i Laënnec), kod glasovitog putnika na palubi broda „Urania" i neumrlog stvoritelja dinamske elektricitete (Freycinet i Ampère)" (Valson, La vie et les travaux du baron Cauchy I, Paris).

navesti, trebalo bi zapravo napisati cijelu povijest prirodnih znanosti 19. vijeka. Rekosmo, da se broj katoličkih i učenjaka, koji su čvrsto vjerovali odnosi prema broju bezvjerskih učenjaka kao 90 : 10. To nam dokazuje, koliko ima istine u onoj stavci: vi ste katolici, koji vjerujete živo i po toj vjeri živite, mračnjaci; bojite se znanosti; znanost je oprečna vjeri. *Upravo ni zrna!*

A pitajmo mi naše protivnike: kamo bi vi došli, da odbacite sve ono šta su *kršćanski i katolički učenjaci darovali svim znanostima?* Lijepo odgovara jedan pisac: „Siromak u kakvoj bi neprilici bio! (Naime onaj, koji ne bi se nikako htio obazirati na katoličke učenjake).

Ako je *kemičar,* mora izići na kraj bez Berzelius-a, Dumas-a, Liebig-a, Deville-a, Chevreul-a, t. j. od prilike cijelu novu kemiju morao bi istom izmisliti. Ako je *fizičar,* to bi morao u nauci o elektrici odreći se Galvani-a, Volte, Ampère-a, Faraday-a, dakle od prilike svega, što u opće danas o tome imamo.... Ako je *zvjezdoznanac* mora se odreći svega, što je otkriveno Fraunhoferovim dalekozorom.... Tako je u području čiste znanosti. A šta bi bilo, što se tiče svakidanjeg života, trgovine i prometa, umjetnosti i obrta? — U području rasvjete morao bi nesretnik latiti se opet lojanih svijeća, jer mu je stearinske svijeće dao u ruke *katolik* Chevreul. Električno svijetlo morao bi utrnuti, jer se električna struja

ne može označiti, a da sa ne izgovore imena *pobožnih katolika* Volte (trećoredac sv. Franje) i Ampera; njihovim se naime imenima označuje električna jedinica jakosti struje. Aluminij ne bi takogjer mogao uporabljivati, tà mora ga zahvaliti *katoliku* Sainte-Claire-Deville-u. Tako isto ne bi smio više vina pasterizirati, u fotografiranju ne bi smio upotrebljavati Collodium *katolika* Schönbeina .... U liječništvu morao bi se odreći Pelletier-ova kinina (lijek za groznicu op. p.) .... sve znanje o bakterijima (sićušnim bićima) morao bi istom iznaći, jer i to imamo u glavnom od *katolika* Pasteur-a. To bi se moglo razvući u beskraj .... Ako zabacimo ono, što su za znanost i čovječanstvo učinili *katolici,* postat ćemo grozni natražnjaci i doživjet ćemo potpuni bankrot".

Eto dakle kaki su „mračnjaci" katolici! Bez katoličkih učenjaka bile bi baš prirodne znanosti *potpuno siromašne.* Kako li je plitko reći, da se mi onda protivimo napretku znanosti, da se bojimo znanosti i da je vjera samo za neuke, kad su naši učenjaci *prosvijetlili* sve druge!

Beskorisno bi bilo navoditi sve katoličke učenjake, koji još danas živu. Tko ima oči, da gleda, uši da sluša i tko može barem nekako mirno, bez predrasuda i zdravo misliti, može si stvoriti sud, jesu li katolici zaista mračnjaci, natražnjaci i protivnici prosvjete!

Često se put čuje, da ima na polju prirodnih znanosti i

bezvjerskih učenjaka.

To mi vrlo rado priznajemo, ali iz toga ne slijedi, da prirodne znanosti odvode od vjere, da se protive vjeri nego slijedi samo ovo: *netko može izvrsno poznavati prirodne znanosti, a ujedno biti vrlo loš poznavalac katekizma.* Neka ti učenjaci samo barem deseti dio truda, što ga ulažu na svoju znanost ulože na upoznanje katekizma uvjerit će se, da su bili na krivom putu. A to nam dokazuju mnoga obraćenja na katoličku vjeru baš iz redova učenog svijeta, o čemu ćemo u posebnoj knjižici zgodimice koju riječ reći.

Recimo još koju o

III.

katoličkim muževima i raznovrsnim izumima!

Kažu nam dakle „slobodni" mislioci, framasuni, megju kojima su i mnogi nazovi-katolici hrvatski, naprednjaci i t. d., da smo mi pravi katolici natražnjaci i mračnjaci, a ne donose nikakvog dokaza za tu laž i klevetu, jer ga u opće nema. Oni tako nama govore ili iz potpunog neznanja, ili jer su potplaćeni, ili jer žive životom, koji osugjuje čista nauka evangjeoska ili jer su i potplaćeni i nevrijedna života i ne znaju ništa. Kad bi katolici bili protivnici znanosti, ne bi baš *oni* najviše uradili za znanosti i procvat njihov i to upravo za prirodne znanosti. Morala bi onda i naša vjera

sadržavati kakvu zabranu svojim članovima: ne baviti se znanostima. Ali o tom svemu niti govora. — Evo nekoliko primjera, da se vidi kako su baš katolici raznim izumima *pravo svjetlo i blagodat* za cijelo čovječanstvo. Donosimo samo *nekoja* imena i to samo *katoličkih svećenika* — izumitelja.

Boetije u 6. vijeku i *Pacifik* u 9. izumiše umjetne *vodene satove;* papa *Sylvestar II.* uvede prvi arapske brojke (1, 2, i t. d.); monah *Bernard* uvede 1120. u Njemačkoj arapsko *računarstvo.* Sv. *Urzo* izumio je *vodene mlinove.* Benediktinac *Gvido od Arezza* (980.—1050.) izumio je *četverocrtni sistem za note, glazbenu ljestvicu, monokord, prva glazbena pravila.* Sv. *Ambrozije* i papa *Grgur Vel.* izumiše uregjeno pjevanje, a benediktinac *Hucbald* (oko 900.) uvede višeglasno pjevanje. Benediktinac Blaž *Valentini* uvede prvi *kemiju za liječenje bolesnih.* Samostani benediktinski bili su u srednjem vijeku *jedino utočište bolesnika.* Profesori *jedine liječničke* škole u Palermu od 8.—14. vijeka bili su benediktinci. Franjevac *Berthold Schwarz* izumio je *barut* (puščani prah). Franjevac *Roger Bacon,* najveći fizik i kemičar srednjeg vljeka izumio je izim drugoga i *povećalo* i *durbin.* Svećenik *Luka di Borgo* uvede u računstvo *algebru.* Benediktinac *Petar Poncije* od Montferrata u Španjolskoj izmisli prvi način *poduke za gluhonijeme.* Isusovac *Scheiner* († 1650), prof. matematike, fizike i zvjezdoznanstva izumi *Helioskop,* otkri *sunčane pjege*

i t. d. Biskup regensburški *Regimontanus* učio je 2 vijeka prije Galilei-a, da sunce stoji, a da se zemlja okreće. Kardinal *Nikola od Kuze* († 1464.) učio je prvi da se *zemlja okreće oko sunca.* Kanonik *Kopernik* († 1543.) srušio je ptolomejsku nauku, da se sunce okreće oko zemlje i iznese prvi *jasne dokaze,* da se zemlja okreće oko sunca. Pariški redovnici organiziraše *prvi vatrogasce* i kralj ih je Ludvig XVI. prozvao prvim pariškim vatrogascima. Isusovci izumiše *plinsku rasvjetu.* Djakon *Rollet* u Frànceskoj učio je dvije godine prije Franklina o *elektrici u oblacima. Prokop Diviš,* župnik u Brendicu u Moravskoj uvede prvi *munjovod.* Svećenik *Pianton* izumi *dvokolicu* (1845.). Isusovci O. *Adam Schall* († 1666.) i O. *Jakob Roh* reformiraše kineski kalendar. Prvi, jedan od najglasovitijih račundžija i zvjezdoznanaca svoje dobi, podiže u Pekingu zvjezdarnicu, lijevao je topove, gradiò brodove i t. d. Kineski car Čung-čin imenova gà predsjednikom računarsksg sudišta, mandarinom prvog razreda i t. d. *Sv. Ivan de la Salle, utemeljitelj „Reda školske braće“, ustrojio je prvi obrtnu školu i prvu školu za učitelje (preparandiju)* (1684). Tko nije čuo za župnika *Sebastijana Kneipp-a* i njegovo *liječenje vodom?* ! Španjolski redovnik *Juan Gilalberto Joffre* osnovà u Valenciji god. 1409. *prvu ludnicu. Sv. Ivan od Boga* je reformator *načina liječenja ludih.* O. *Celestin Opitz* proizveo je u Austriji *prvi narkozu* (6. II. 1847.). Isusovac Josip *Hilarije Eckhel,* rav-

natelj zbirke novacâ i starinâ, osnovatelj je *numizmatičke* znanosti (o novcu) i napisa glasovito djelo „Doctrina nummorum“ (1792 do 1798.). Isusovac P. *Lana* izmislio je okolo 1687. način, kako da se nauče *slijepci čitati* i sastavi već 1670. *opis zrakoplova*. *Roger Bacon* izmisli *fonograf*. Monsignore *Cerebotani* izmisli 1900. brzojavnu spravu „Quiquolibet“, a 1910. *džepnu spravu za bezžični brzojav*. *Sv. Vinko Pavlov* (1567.—1622.) i Sv. *Frano Saleški* (1576.—1660.) *utemeljiše novine*. Redovnik *Budos* sagradi *prve orgulje,* svećenik *Klaudio de Lecce* prve *električne orgulje*. Isusovac *Scheiner* izumi *dalekozor* (teleskop) a O. *Magnau sitnozor* (mikroskop). Katolički *misijonari* uvedoše *prvi* u Evropu *svilene bube*. I t. d. i t. d.

(Tko želi *još dalje,* nek čita knjigu *Deimel,* Citatenapologie S. 240. i sl. i *Moderne Phrasen* od Schütz-a str. 3. i sl.).

Ove *činjeníce* govore *jasnim glasom,* kako je luda ona: „katolici su mračnjaci, natražnjaci, neprijatelji prosvjete“. Ne vjerujte odmah svakom fićfiriću i kicošu ili crvendaćskom agentu „po *njihovim plodovima* upoznat ćete ih!“ Prazne su to tikve, koje samo šubonje, a znamo: „*prazne* tikve drže se *nad* vodom“ (Preradović). Da pokrijepimo gornje činjenice o zaslugama katoličke vjere na polju prosvjete i znanosti moramo pogledati još u kratko *rasadišta prosvjete i znanosti*

IV.

pučke škole i sveučilišta,

da vidimo jesu li ih pape i katolici zatirali i ništili, jer to bi ipak morali činiti, ako se znanost i prosvjeta protivi vjeri, i ako su katolici natražnjaci i mračnjaci. Upravo je protivno istina! Kad govorismo o izumima mi navedosmo i onu činjenicu, da je Sv. *Ivan de la Salle ustrojio* ***prvi*** *obrtnu školu i preparandiju.* Vidjesmo, da su benediktinci od 8.—14. vijeka bili ***isključivo*** profesori ***jedine*** *na svijetu liječničke škole.* Cijela izobrazba prosvijetljenog čovjeka počimlje sa pučkom školom, nastavi se u srednjim školama, a svrši na sveučilištima. Tko je čitao povjiest, taj će znati, da je

sva školska izobrazba bila kroz 1000 godina isključivo u rukama katoličke Crkve.

Tko hoće danas pisati povjest postanka pučkih i drugih škola, taj mora prekopati stare spise po raznim *samostanima, biskupskim arhivima* i mora pročitati sve zaključke raznih *crkvenih sabora,* baš o ustrajanju i razvijanju školâ. Evo što je *zaključio XI. općeniti sabor u Rimu 1179,* obdržavan pod predsjedanjem pape *Aleksandra III.*: „Budući da se Crkva mora brinuti kako za tjelesne, tako i za duševne potrebe, poput dobre majke, svoje siromašne djece, *to treba da se kod svake zborne Crkve postavi učitelj, sa osiguranom plaćom,*

koji će besplatno podučavati klerike i siromašne učenike, e bi se *tako dala prigoda siromacima, koji ne mogu računati na roditeljsku pomoć, da uče i napreduju,* a mora ih se badava podučavati, da ne bi nužde trpjeli i da im se otvori put raznim znanostima. Za dozvolu učiti druge ne smije se tražiti nikakova plaća ni dar i nijednom valjanom ne smije se molbenica odbiti. Tko se usprotivi ovoj zapovjedi lišit će se crkvenih dohodaka". Tako piše i *biskup Theodulf* Orleanski svome svećenstvu još u 9. vijeku:

„Župnici nek drže u selima i tržištima školu i ako im koji vjernik povjeri djecu za poduku u znanostima, neka ih ne odbiju, već nek ih s najvećom ljubavlju podučavaju.... Za poduku nek ništa ne zahtjevaju, već samo nek prime ono, što bi im možda roditelji iz zahvalnosti dragovoljno dali."

Katolička Crkva je dakle škole *osnovala* i kroz 1000 godina bila je sva izobrazba isključivo u rukama redovnika i svećenika i katoličkih svjetovnjaka. A to je Crkva učinila, jer je znala: „da je *neznanje* uzrok svemu zlu, osobito kod onih, koji živu od rada vlastitih ruku" (Benedekt XIII.) Kako li su ove riječi protivne riječima najotrovnijeg protivnika Boga i katoličke vjere, framazuna Voltaire-a, koje je on napisao u svom listu 19. ožujka 1766: *„Treba pukom vladati, ali ga ne treba podučiti".* To su eto, narode, mračnjaci, koji

viču na katoličku vjeru, to su protivnici prosvjete i kulture, kojima je stalo do vlastitog džepa i do razuzdane „slobode". Takovi su naši „naprednjaci", socijaldemokrati i t. d.

Katolička crkva radeći po nazoru: *„Znanje je moć"* i *„Izobrazba za sve"**) potpomagala je vazda škole velikim zakladama. Dapače **nekoji su redovi osnovani samo i jedino za poduku mladeži.**

U svim zemljama *požrtvovna ljubav* katolika osnivala je i podupirala škole za sve moguće grane znanosti. Mjesto riječi evo nekoliko primjera:

Sv. Jeronim Emilijan osnova god. 1532. kongregaciju od Somaske, koja je utemeljila bezbroj ubožnica i raznih škola. U tom su mu dali izgled redovnici *barnabićani.* Sv. Filip Nerij, ovaj nenatkriljivi prijatelj mladeži utemelji 1548. red Oratorijanacâ, a sv. Josip od Kalasance osnova 1597. red Piarista. Svrha je tim redovima poglavito poduka mladeži. Poznata su *školska braća* sv. Ivana de la Salle-a. Isto tako mnogobrojne su ženske kongregacije za odgoj ženske mladeži, kao red od Pohoda B. D. M., Uršulinske sestre, škole Djeteta Isusa, Sestre siromašnog Djeteta Isusa i t. d. Tko nije u našim danima čuo za ime

*) Prva je riječ jednog *franjevca* iz srednjeg vijeka, a druga *pape* Inocenta III. (1198-1216). Ove riječi upotrebljuju danas *socijaldemokrati* kao vlastite, proti katoličkoj vjeri i njezinom *pravu* na škole. — Sudbina jarac!

glasovitog don Boska, ovog prijatelja zapuštene mladeži; na njegove odgojne nazore pozivlju se danas svi odgojitelji mladeži. Tko bi izbrojio danas sve redovnike, redovnice i svećenike u svim zemljama, koji sa najvećom požrtvovnošću i ljubavlju odgajaju mladež i podučavaju u svim znanostima i to najtemeljitije!

Ako se hoće koji narod podičiti, da stoji na visini vremena, to on ponosom govori o svojim

sveučilištima *(univerzama).*

I sveučilišta imadu svoj početak, a taj je, kako se vidi u svim sveučilištima do 1476., a i dalje, *u katoličkoj Crkvi, u papinstvu.* U Italiji su bili gradovi Rim, Florencija i Bolonja rasadišta velikih nauka. Tamo su bila sveučilišta, ili kako su se onda zvala generalštudija. Do 1300. god. opstojalo je takovih sveučilišta 23 i to: u Italiji 11, u Francuskoj 5, u Engleskoj 2, u Španjolskoj 4, u Portugalu 1. Od 1347. pa do 1476. osnovaše se u Njemačkoj (sadašnjoj) 12 sveučilišta i u Austro-Ugarskoj 5. U ljetopisima svih tih *prvih 40 sveučilišta čita se, da su osnovana od rimskih papa.* (Sr. Papsttum und Kultur str. 9.)

Eto kakvi su katolici natražnjaci, kakvi su mračnjaci, kako se boje znanosti, kako se protive njezinom razvoju i napretku.

Sad za sad ćemo tek natuknuti silnu prednost katolika pred svim krugovima, što se tiče *ćudorednosti u životu* i na području

djelotvorne kršćanske ljubavi.

Poput zvijezda na nebu mnogobrojne su uredbe one prave ljubavi bližnjega, koja se nalazi samo u krilu katoličke Crkve. Nijedan pristojan protivnik katolicizma ne usugjuje se poreći tu golu činjenicu. Tko će prebrojiti sva tako zvana karitativna (charitas-ljubav) društva katolička? Tko ne zna nepojmljiva upravo djela milosrogja i požrtvovnosti, kojom se odlikuju milosrdne sestre sv. Vinka Pavlova u bolnicama, u školama. Tko hoće u našim krajevima, da vidi, kako srce katoličko ne zna granicâ u ljubavi bližnjega, neka promotri požrtvovni rad časnih sestara Milosrdnica, tih angjela-tješitelja naših bolesnika, neka i sa blagoslovnim radom sestara sv. Križa, što ga razviju po našim krajevima na veliku korist siromašnih slojeva naroda, neka se upozna sa kongregacijom *„Službavka Malog Isusa"*, što je utemeljio sarajevski Nadbiskup Dr. Štadler. Naše sestre umiru tako reći od požrtvovnosti i nesebičnosti, da nepoznatim sirotama bude što bolje. — Zaista ako igdje upravo u djelotvornoj ljubavi katolikâ vidi se božanstveno obilježje njihove vjere. To se zove *svjetlo, prosvjeta, napredak, cvjetanje, život,* to znači biti iskreni i pravi prijatelji puka, a drugdje je mrak i hladna ukočenost i natražnjaštvo; baš kod naših protivnika. *„Po plodovima njihovim upoznat ćete ih"*.

Prije nego se rastavimo, recimo koju kao

zaključak!

„Ovo vam pišemo, *da se radujete* i da bude *radost vaša potpuna.* I ovo je vijest, što je čusmo od Njega, da vam navijestimo: *Jer Bog je svjetlo i u Njemu nema tmini ni traga!* Ako kažemo, *da smo u društvu s njim i da u tmini hodamo,* ***lažemo*** *i ne činimo po istini*". (I. Iv. 1, 3-6).

Kad se je pojavilo kršćanstvo na svijetu, htjeli su ga udušiti opaki ljudi i vladari i knezovi i učenjaci i umjetnici, govoreći svi u jedan glas, *da su sljedbenici Vjere Raspetoga, mračnjaci, neznalice i t. d.* Kristova je nauka prodirala sve dublje i dublje u srca narodâ, širila se sve više i više, *noseći svuda zublju prosvjete, blagostanja!* Sile paklene nadahnjivale su opake ljude, kojima je mučno bilo dati Bogu što je Božje i cesaru što je cesarevo; kojima je teško bilo shvatiti, da čovjek nema samo tijela, već da ima i *dušu* i to *neumrlu dušu;* koji ne htjedoše razumjeti, da ako i ima čovjek slobodnu volju, ipak on ovu volju mora podvrgnuti višim zakonima, volji svoga Stvoritelja, koji mu je dao tu slobodnu volju, razum i sve što ima. Katolička vjera bila im je „tvrdi govor"; ona je opominjala uvijek čovjeka, da bude podložan Bogu. *Radi toga* progonili su tu vjeru i danas je progone i to groznije nego li ikada prije. Stavili su se danas protivnici Vjere na stanovište „slobode", „prosvjete" i „znanosti", a pod tom „slobodom" razumijeva se „ropstvo sotonino", a pod tom „prosvjetom" tmina i zablude, a pod tom „znanosti" upravo bezprimjerno neznanje i drzovita bahatost. *Lažima* se služe, pa nas zovu natražnjacima i mračnjacima; kažu, da danas vjeruju samo neuki i prosti ljudi, da je „znanost" obračunala s Bogom.

Mi iznesosmo *činjenice* i to *gole povjesničke istine.* Na čijoj je strani tmina, a na čijoj svjetlo; kod koga je prosvjeta i znanje, a kod koga zaglupljivanje i neznanje, lako će se pomni i dobre volje čitatelj uvjeriti! Mi katolici stajasmo, stojimo i stojat ćemo vazda na stanovištu *Benedikta XIII.:* ***„neznanje*** *je uzrok svemu zlu, a osobito kod onih, koji živu od rada vlastitih ruku"* i na onome pape *Inocenta III.: „Izobrazba* ***za sve!"****,* a naši protivnici t. zv. *naprednjaci, pokretaši, socijaliste* (svi sinovi „sinovâ tmine" — framazunâ) na stanovištu svoga oca Voltaire-a: *„Treba pukom vladati,* ***ali ga ne treba podučiti!"*** (List od 19. ožujka 1766.).

Napisasmo ovo na radost i utjehu katolicima hrvatskog naroda s jedne strane, a s druge na poduku zavaranim i zalutalim. Budimo *ponosni svojom vjerom,* ona je donijela *svjetlo,* ona je rasadište *umjetnosti, znanosti, prosvjete i svakovrsnog napretka!* Dajmo ovu knjižicu svima i svakome, a osobito onome, koji možda ne iz zlobe, nego što je zavaran i zaveden, ustaje proti Vjeri i dobrim, revnim katolicima. *Ljubav — to je osveta jednog ka-*

tolika, a vogjeni ovom ljubavlju i nadalje ćemo širiti svjetlo, odbijati napadaje. Ova ljubav ne smije nas priječiti, da *odvažno* i *junački* svuda istupimo proti neprijatelju vjere, jer to su *neprijatelji blagostanja narodnoga*. Ima i u nas ljudi pokvarena srca, otrovane duše, koji *znadu*, da krivo čine katoličkom hrvatskom narodu, kad ga zaglupljuju i huškaju raznim krilaticama i lažima, pa ipak to čine; i s takovima mi ćemo pokušati u miru i ljubavi, ne ide li: uzet ćemo metlu i čistit ćemo Augias-ovu staju neustrašivo i neumorno, jer nas sili ljubav Kristova i ljubav prema narodu.

Katolički hrvatski narode, dužnost je tvoja neumorno ništiti i utamanjivati one zle novine i knjige, koje te zaglupljuju raznim lažima, kao da si ti natražnjak i mračnjak, *jer si dobar katolik*. Ništeći tu otrovnu štampu, podupri svoju dobru štampu srcem i dušom i ne sustaj nikada u širenju *dobrog štiva*, koje ti pobija protivničke laži, koje te prosvjetljuje i uči pravu istinu! — Do skorog vigjenja!

Stampa će biti ona jaka trublja, koja će nas uvijek držati budne!

Štampa će nam svakiput prstom pokazati na neprijatelja! Štampom ćemo bacati zrake svijetla i prosvjete med narod, da njegova vjera ostane jaka i čvrsta!

Eto zašto smo počeli objelodanjivati ove knjižice! Eto zašto ćemo svaki drugi mjesec poslati u svijet po 20-30-40 tisuća istisaka: **„Knjižnice dobre štampe!“**

Pozivljemo samo sve prave prijatelje naroda, da nas u ovome nastojanju potpomognu!

Osobito molimo vas, čuvari svetišta, časna braćo svećenici, da nam pružite, kô uvijek svoju pomoć!

Obraćamo se i na vas, marne pčele na hrvatskome tlu — vrijedni učitelji i učiteljice, da nas u ovome radu za prosvjetu naroda potpomognete.

Samostani, redovničke kuće i zavodi, sjetite se onih divnih riječi velikoga katoličkog novinara Veillot-a, koji vam dovikuje, da kao što dijelite na svojim vratima **tjelesni kruh siromasima, tako da im takogjer pružate dobre novine i knjižice!**

Cijena svakome broju jest **10 filira.**

Cijena	je	za	**50**	komada	s poštom	**5 kr.**
„	„	„	**100**	„	„	**8** „
„	„	„	**300**	„	„	**25** „
„	„	„	**500**	„	„	**40** „
„	„	„	**1000**	„	„	**80** „

Valsorim.

(Broj istisaka iznosi 30.000).